

KS. JAKUB NAJDER

Wydział Teologiczny UKSW w Warszawie

TEOLOGICZNO-LITURGICZNE ASPEKTY NOWYCH WEZWAŃ LITANII LORETAŃSKIEJ DO NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY

Słowa kluczowe: Litania loretańska, Matka miłosierdzia, Matka nadziei, Pocięcha migrantów, *Mater misericordiae*, *Mater spei*, *Solacium Migrantium*

1. Wprowadzenie. 2. Powstanie i historia Litanii loretańskiej. 3. Aspekty teologiczne *Litanii loretańskiej*. 4. „Matko Miłosierdzia”. 5. „Matko nadziei”. 6. „Pocięcho migrantów”. 7. Zakończenie

1. WPROWADZENIE

We wspomnienie Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny, 20 czerwca 2020 r., papież Franciszek dodał trzy nowe wezwania do Litanii loretańskiej. W liście Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów czytamy, że do tekstu modlitwy należy włączyć kolejne tytuły maryjne: „*Mater misericordiae*”, „*Mater spei*” i „*Solacium Migrantium*”. Konferencja Episkopatu Polski 28 sierpnia 2020 r. zatwierdziła polskie tłumaczenia łacińskich wezwań. „*Mater misericordiae*” przetłumaczono jako „Matko miłosierdzia” i dodano po wezwaniu „Matko Kościoła”. „*Mater spei*”, czyli „Matko nadziei”, umiejscowiono po „Matko Łaski Bożej”, a „*Solacium Migrantium*” – „Pocięcho migrantów” po wezwaniu „Ucieczko grzesznych”. Czerwcową reformą Litanii loretańskiej sprawiła, że w jej skład wchodzi 55 wezwań skierowanych do Matki Bożej.

2. POWSTANIE I HISTORIA LITANII LORETAŃSKIEJ

Nie da się nie zauważyć, że forma modlitwy litanijnej inspirowana jest modlitwą synagogalną. W chrześcijaństwie pierwszą modlitwą w takiej formie jest Litania do Wszystkich Świętych, która powstała i rozpowszechniła się przez działalność mnichów celtyckich. Na jej podstawie zaczęto układać inne formuły modlitewne,

pojawiły się też litanie opiewające Maryję. Najstarsze znane litanie do Matki Bożej pochodzą z XII w. Charakteryzują się prostym układem, składają się bowiem z starotestamentalnych określeń Maryi, do których dołączano prośbę „Módl się za nami”. W XV w. pojawia się Litania loretańska, choć pierwszą wzmiankę o niej odnajdujemy dopiero w 1531 r. Znany dziś tekst Litanii rozwinął się jako kompilacja litanii odmawianych w Loreto, a został opublikowany przez św. Piotra Kanizjusza (1521–1597) w połowie XVI w.¹.

Litania loretańska została zatwierdzona przez papieża Klemensa VIII (1592–1605) dekretem *Quoniam multi*, wydanym 6 września 1601 r. przez Kongregację Inkwizycji Świętego Oficjum, Do publikacji dekretu przyczynił się wzrost różnych formularzy litanijnych, często zakrawających na herezję. Wśród najbardziej znanych wówczas litanii prym wiodła właśnie loretańska².

Nie da się ukryć, że na publikacji wspomnianego dekretu nie zakończył się proces redakcyjny tej Litanii. Pius VII (1742–1823) 15 września 1815 r. do tekstu Litanii dodał wezwanie „Wspomożenie chrześcijan”, które w różnych formach funkcjonowało w Loreto już w XVI w. Kolejną okazją do włączenia nowego wezwania było ogłoszenie dekretu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny (1858 r.), wówczas Pius IX (1792–1887) włączył wezwanie „Królowo bez zmyy pierworodnej poczęta”. Leon XIII (1810–1903) podczas swojego pontyfikatu wprowadził dwa kolejne wezwania „Królowo różańca świętego”³ i „Matko dobrej rady”⁴. Benedykt XV (1854–1922) dodał wezwanie „Królowo pokoju”⁵. Pius XII, z racji na ogłoszenie dogmatu u Wniebowzięciu NMP, dodał wezwanie „Królowo Wniebowzięta”⁶. Wezwanie „Matko Kościoła” funkcjonujące w Polsce od 1971 r., usankcjonowane zostało 13 maja 1980 r.⁷ przez Jana Pawła II (1920–2005). W trakcie trwania pontyfikatu Papieża – Polaka do Litanii zostało również włączone wezwanie „Królowo rodzin”⁸.

W Polsce Litania loretańska znana była już w pierwszej połowie XVII w. Można znaleźć ją w modlitewniku z 1632 r., pod nazwą *Litania Loretańska o Najświętszej Pannie Maryey*⁹. Typowo polskie wezwanie „Królowo Korony Polskiej” zostało dodane przez nuncjusza Pietro Vidoniego, po złożeniu ślubów przez Jana Kazimierza

¹ Por. J. Nowak SAC, *Maryja w liturgii i pobożności Kościoła*, Poznań 2009, 327.

² Por. G. Besutti, *Litanie*, NDM, 763.

³ 10 grudnia 1883 r.

⁴ 22 kwietnia 1903 r., zob. J. Nowak SAC, dz.cyt., 328.

⁵ 5 maja 1917 r., Benedykt XV, *Epistola Ad Petrum S.R.E. Card Gasparri*, AAS 9 (1917), 266.

⁶ 31 października 1950 r., Kongregacja Obrzędów, *Litaniis Laurentanis additur invocatio: „Regina in caelum assumptis”*, AAS 15 (1950), 795.

⁷ Kongregacja ds. Sakramentów i Kultu Bożego, *Litterae circulares od Praesides Conferentiarum Episcopaliū de invocatione „Mater Ecclesiae” in Litanis Laurentanas inserenda*, Notitiae 4 (1980), 159.

⁸ 31 grudnia 1995 r., Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Litterae circulares od Praesides Conferentiarum Episcopaliū de invocatione „Mater Familiae” in Litanis Laurentanas inserenda*, Notitiae 4 (1996), 190.

⁹ Zob. S. Grzybek, *Powstanie i rozwój litanii do Najświętszej Maryi Panny*, RBL 4 (1951), nr 1–2, 98–99.

1 kwietnia 1656 r. przed obrazem Matki Bożej Łaskawej we Lwowie. Oficjalne wprowadzenie go do Litanii nastąpiło w 1908 r., a po I wojnie światowej jego brzmienie zmieniono na „Królowo Polski”¹⁰.

3. ASPEKTY TEOLOGICZNE LITANII LORETAŃSKIEJ

Litanię loretańską, jak zauważa ks. prof. Jacek Nowak SAC, można podzielić na trzy grupy wezwań¹¹, poprzedzone inwokacją *Kyrie eleison*, którą ukonkretniają wezwania do Trzech Osób Boskich.

Pierwsza grupa wezwań przedstawia Matkę Bożą jako Matkę Odkupiciela¹², Opiekunkę ludu¹³, Dziewicę¹⁴. Tytuły maryjne, zawarte w tej części, są kompatybilne z dogmatami zdefiniowanymi podczas Soboru Efeskiego (431 r.) i Chalcedońskiego (451 r.)¹⁵.

W drugiej grupie wezwań można znaleźć wiele odniesień do zadań Maryi w dziejach. Pojawiają się tu określenia pochodzące ze Starego Testamentu¹⁶, w których można dostrzec pierwowzory, przez które Bóg zapowiadał zadanie Maryi. Inne wezwania pokazują Maryję jako osobę opiekującą się ludźmi. Jej opieka ma pomóc np. w odzyskaniu zdrowia (*Uzdrowienie chorych*) czy pomoc w przezwyciężeniu trudności (*Pocieszycielko strapionych*)¹⁷. Można dopatrzeć się tu pewnej analogii ze starożytną modlitwą maryjną *Pod Twoją obronę*, która przedstawia Maryję nie tylko jako Bożą Rodzicielkę, ale również jako Pośredniczkę i Obrończynię ludzi wierzących¹⁸.

Trzecią grupę stanowią wezwania ukazujące miejsce Maryi w chwale. Matka Boża ukazana jest jako Królowa Aniołów oraz wszystkich, którzy osiągnęli chwałę zbawienia. Podkreślona zostaje Jej relacja nie tylko wobec „wybranych”, ale również w stosunku do całego stworzenia (*Królowo rodzin, Królowo pokoju...*)¹⁹.

Litania loretańska przez podział wezwań na trzy grupy staje się niejako powiązana z liturgią, w liturgii bowiem obowiązuje zasada trójczasowości – anamneza, czyli pamiątka; uobecnienie i antycypacja wieczności. Wspomniane wcześniej grupy wezwań charakteryzuje właśnie owa trójczasowość. Pierwsza grupa odnosi się do przeszłości, wspominając historyczną rolę Maryi. Druga, pokazując rolę Matki Bożej w życiu człowieka, odnosi do terażniejszości. Przez pokazanie Maryi w chwale nieba, trzecia grupa wezwań odnosi się do przyszłości. Przez taki podział

¹⁰ Zob. J. Nowak SAC, dz.cyt., 329; J. Najder, *Maryjna pobożność ludowa w świetle „Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii”*, Warszawa 2018, 40.

¹¹ Wezwania dogmatyczne, historyczne i zbawcze.

¹² *Matko Chrystusowa*.

¹³ *Matko Kościoła*.

¹⁴ *Matko dziewicza*.

¹⁵ Zob. J. Nowak SAC, dz.cyt., 331.

¹⁶ Np. *Wieżo Dawidowa, Arko przymierza* itp.

¹⁷ Zob. J. Nowak SAC, dz.cyt., 331.

¹⁸ E. Adamiak, *Traktat o Maryi*, w: *Dogmatyka*, t. 2, red. E. Adamiak, A. Czaja, J. Majewski, Warszawa 2006, 114.

¹⁹ Zob. J. Nowak SAC, dz.cyt., 331.

Litania zbliża się do liturgii, o co proszą Ojcowie Soborowi w 13 punkcie Konstytucji o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium*²⁰.

Litania kończy się potrójnym wezwaniem do Baranka Bożego, co stanowi swoistą klamrę z rozpoczynającą inwokacją *Kyrie eleison*. Zarówno *Agnus Dei*, jak i *Kyrie eleison* są prośbą o odpuszczenie grzechów i zmiłowanie się nad ludźmi, o co prosi się przez orędownictwo Najświętszej Maryi Panny²¹.

Po odmówieniu wszystkich wezwań Litanii następuje modlitwa:

Panie, nasz Boże, daj nam, sługom swoim, cieszyć się trwałym zdrowiem duszy i ciała, i za wstawiennictwem Najświętszej Maryi, zawsze Dziewicy, uwolnij nas od doczesnych utrapień i obdarz wieczną radością. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Modlitwa ta, pochodząca od Alkuina²², stanowi kolektę pierwszej Mszy świętej o Najświętszej Maryi Pannie²³ oraz Mszy o NMP – Uzdrawieniu Chorych²⁴. Tekst odwołuje się do Psalmu 103, w którym autor natchniony mówi, że Pan odpuszcza wszystkie winy i leczy choroby²⁵. Wierni, odmawiając modlitwę, proszą Boga o uleczenie zarówno fizyczne, jak i duchowe *od [...] utrapień*. Wstawiennictwo Maryi, o które proszą modlący się, stanowi niejako podsumowanie czy scalenie litanijskich wezwań²⁶.

Podsumowując, można dojść do wniosku, że tytuły maryjne (zarówno dogmatyczne, jak i metaforyczne) zawarte w Litaniu loretańskiej wyrażają prawdę o ścisłym zjednoczeniu Matki Bożej z Jezusem Chrystusem. Wyeksponowana jest postać Maryi, którą uzyskała, stając się Matką Syna Bożego, oraz pokazana jest Jej rola w dziele i historii zbawienia²⁷.

4. MATKO MIŁOSIERDZIA

Wśród wielu tytułów, jakie zostały nadane Maryi, na szczególną uwagę zasługuje tytuł *Matki Miłosierdzia*. Choć literatura podaje, że został on oficjalnie wprowadzony do użycia w X w., to nie należy podawać w wątpliwość, że istniał już znacznie wcześniej²⁸.

Najstarszą modlitwą maryjną jest *Pod Twoją obronę*, jej powstanie datowane jest między II a IV w. Najstarsza znana, spisana wersja modlitwy została odnaleziona przez M.C.H. Robertsa w Egipcie w 1917 r. Niewielki kawałek papirusu zawiera 10 linijek tekstu, który nie został zidentyfikowany przez archeologa. P.F. Mercenier, po zbadaniu znaleziska i skonfrontowaniu go z tekstami liturgicznymi, zrekonstruował treść modlitwy:

²⁰ Tamże, 332.

²¹ Tamże.

²² Błogosławiony Alkuin (730–804) – teolog, filozof, pedagog. Wniósł ogromny wkład w rozwój muzyki kościelnej oraz liturgii.

²³ Zob. MRP, 897; MRP, 5.

²⁴ Zob. ZM NMP, 179.

²⁵ Por. Ps 103, 3.

²⁶ Zob. J. Nowak SAC, dz.cyt., 333.

²⁷ Zob. tamże.

²⁸ K. Wendlik OSPPE, *Maryja jako Matka miłosierdzia w aspekcie jej „ipsissima verba et facta” oraz źródeł teologicznych z I tysiąclecia*, w: *Łódzkie Studia Teologiczne* 24 (2015) 4, 104–105.

Tekst z papirusu	Tekst zrekonstruowany	Tekst polski
ΠΟ	[ὁ]πὸ [τὴν σκέπην τῆς	Pod Twoje (albo pod ochronę)
ΣΥΣΠΑ	εὐσπλ[αγχνίας σου	Miłosierdzie (albo Twojego miłosierdzia)
ΚΑΤΑΘΕ	καταφε[ύγομεν, ὧ	Uciekamy się
ΘΕΟΤΟΚΕΤ	Θεότοκε τ[ᾶς ἡμῶν	Boża Rodzicielko. Naszych
ΙΕΣΙΑΣΜΗΡΑ	ικεσίας μὴ πα[ρ’	Próbś Ty nie odrzucaj
ΕΙΔΗΣΕΜΠΕΡΙΣΤΑΣ	εἰδης ἐμ περιστάσ[ει (albo περιστάσ[εσι)	W potrzebie (albo w potrzebach)
ΑΛΛΕΚΚΙΝΔΥΝΟΥ	ἀλλ’ ἐκ κινδύνου	Ale od niebezpieczeństwa
ΡΥΣΑΙΗΜΑΣ	ῥῦσαι ἡμᾶς [σὺ ἢ	Wybaw nas:
ΜΟΝΗ	μόνη [ἀγνή και (albo μόνη [σεμνή και)	Jedyna czysta (albo czcigodna), jedyna
ΗΕΥΛΟΓ	ἡ εὐλογ[ημένη.	Błogosławiona

Początkowo modlitwa ta nie została włączona do użytku liturgicznego, stanowiła raczej wyraz pobożności ludowej. Ciekawy jest fakt, że ma ona charakter modlitwy zbiorowej, w której wierni uciekają się do *miłosiernych wnętrzości* Najświętszej Maryi Panny. Wyrażenie to występuje w Piśmie Świętym jako określenie serca człowieka charakteryzującego się litością i dobrocią²⁹.

Rzymska wersja modlitwy pojawiła się w *Liber Responsorialis* Grzegorza Wielkiego (590–604). Autor wymienił słowo *Misericordia na praesidium*, stąd też późniejsze tłumaczenia i adaptacje opierają się raczej na sformułowaniu *pod Twoją obronę*. Przypatrując się obecności tej modlitwy w innych obrządkach, można jednak zauważyć, że miłosierdzie Maryi nie zostało całkiem wyparte. W obrządku koptyjskim istnieje wersja: *Pod obronę miłosierdzia Twojego*, w ambrożyjskim i bizantyjskim: *Pod Twoje miłosierdzie*³⁰.

Miłosierdzia Maryi należy dopatrywać się również w tekście Pisma Świętego. Jak zauważa K. Wendlik, już od sceny zwiastowania postać Matki Bożej charakteryzuje się tą cechą. *Użyte przez Maryję wyrażenie: „Jestem służebnicą Pana; niech mi się stanie według Twego słowa”, wskazuje, iż wypełnienie powierzonego zadania – macierzyństwo wobec Jezusa – nie może się dokonać w jakikolwiek inny sposób, lecz jedynie na drodze powołania. Tym samym miłosierne macierzyństwo Maryi jest w swojej istocie*

²⁹ A. Krupa, *Maryja Matka Miłosierdzia*, Poznań–Warszawa 1970, 9–10.

³⁰ J. Nowak SAC, dz.cyt., 279–282.

powołaniem, a nie tylko skutkiem wyrażenia zgody³¹. Miłosierdzie, jakiego doświadcza Maryja przez fakt Jej macierzyństwa, zauważalne jest również w hymnie *Magnificat*³². Wypowiadając słowa hymnu, Matka Boża nie tylko odczuwa wielkie działanie miłosierdzia, ale również zauważa jego inicjatywę w Jej życiu. Zbawienie, które utożsamiane jest z działaniem miłosierdzia Bożego, dokonuje się poprzez Jej uległość wobec woli Najwyższego, dotyczącej boskiego macierzyństwa Maryi³³.

Nie sposób pominąć również tzw. *Testamentu Jezusa spod krzyża*³⁴. Jezus, umierając na krzyżu, objawia miłosierdzie Boga wobec wszystkich ludzi. Maryja w tym fragmencie Ewangelii jest figurą Kościoła. Jej macierzyństwo, jak zauważa K. Wendlik, osiąga tu swój kulminacyjny moment, gdzie w śmierci Jej Syna miłosierdzie rozlewa się, za pośrednictwem Maryi na rodzący się Kościół, którego ona jest Matką³⁵.

5. MATKO NADZIEI

W Modlitwie świętego Bernarda³⁶ wierni zwracają się do Maryi, która nigdy nie opuściła zwracających się do Niej. Warto zauważyć, że Maryja w teologicznym zamyśle Ludu Bożego jawi się jako ta, która nie może zawieść. Warto zestawić tę cechę Najświętszej Maryi Panny z fragmentem *Listu do Rzymian*, w którym św. Paweł mówi, że „Nadzieja zawieść nie może”³⁷. Maryja w pewien sposób utożsamiana jest z nadzieją, a sama nadzieja jest Jej nieodzownym przymiotem.

W jednej z katechez poświęconych nadziei, wygłoszonych na pl. św. Piotra w Rzymie, papież Franciszek nazywa Maryję „Matką nadziei”³⁸. Zauważa, że Matka Jezusa, przepełniona nadzieją, staje u progu rodzącego się Kościoła razem z uczniami. Mimo iż „jeden się zaparł, wielu uciekło, każdy się bał”³⁹, Maryja zachowuje się w sposób naturalny. Staje się dla nas nauczycielką „cnoty oczekiwania”⁴⁰ oraz „wspiera nasze kroki”⁴¹. Biskup Damian Muskus OFM, w homilii wygłoszonej 2 maja 2020 r. w sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Łagiewnikach, podkreśla, że *Maryja jest Matką nadziei, bo miłość była Jej oddechem*⁴². Według biskupa Muskusa

³¹ K. Wendlik, art.cyt., 100.

³² Zob. Łk 1, 46–55.

³³ Zob. K. Wendlik, art.cyt., 101.

³⁴ Zob. J 19, 25–27.

³⁵ Zob. K. Wendlik, art.cyt., 102–103.

³⁶ Tekst modlitwy znajduje się m.in. w: *Liturgia godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego*, t. 3, Poznań 1984, 1828.

³⁷ Rz, 5, 5.

³⁸ Zob. <https://deon.pl/kosciol/serwis-papieski/franciszek-maryja-matka-nadziei,437456> (dostęp: 3.01.2021).

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Tamże.

⁴² Zob. <https://diecezja.pl/aktualnosci/bp-damian-muskus-ofm-w-lagiewnikach-maryja-jest-matka-nadziei/> (dostęp: 3.01.2021).

Maryja nie pozwoliła, by śmierć Jej Syna zasłoniła „horyzont nadziei”. Doświadczenie spod krzyża, pozwoliło Jej umocnić nadzieję na zmartwychwstanie, a jednocześnie stać się dla ludzi Matką niosącą nadzieję⁴³.

Najlepiej jednak postać Maryi jako Matki nadziei przedstawia Benedykt XVI w Encyklice *Spe salvi*⁴⁴. Choć nie nazywa Jej dosłownie „Matką nadziei”, to wskazuje, że ten tytuł doskonale należy się Najświętszej Maryi Pannie. Papież, odnosząc się do starożytnego hymnu *Ave Maris Stella*, odnosi się do Maryi jako do gwiazdy wskazującej drogę człowiekowi. Pisze, że „życie jest drogą”⁴⁵ porównywalną do żeglugi po morzu, która charakteryzuje się różnymi zjawiskami – zarówno delikatnymi falami sprzyjającymi podróży, jak i sztormem, który skutecznie ją uniemożliwia. Maryja, jako „Gwiazda Morza”, wyznacza odpowiedni kierunek. *Któż bardziej niż Maryja*, pisze Benedykt XVI, mógłby być gwiazdą nadziei dla nas – Ona, która przez swoje «tak» otworzyła Bogu samemu drzwi naszego świata; Ona, która stała się żyjącą Arką Przymierza, w której Bóg przyjął ciało, stał się jednym z nas, pośród nas «rozbił swój namiot»⁴⁶.

Benedykt XVI akcentuje, że *prawdziwe spotkanie z nadzieją jest możliwe jedynie przez Chrystusa*⁴⁷. Maryja jest pośredniczką tego spotkania. Ona, która zrodziła Zbawiciela, staje się Matką niosącą nadzieję. Przyczyniła się również do rozumienia nadziei życia wiecznego i wypełniania się woli Bożej⁴⁸.

6. POCIECHO MIGRANTÓW

Termin „migracja” pochodzi od łacińskiego czasownika *migrare*, który tłumaczy się jako *przenosić się*, wędrować, *przechodzić*⁴⁹. Niemal każda z dziedzin naukowych opracowała swoją definicję słowa „migracja”. Dla jednych badaczy będzie to inwestycja zwiększająca produktywność ludzkich zasobów, dla innych zmiana miejsca zamieszkania lub naturalna część drogi życiowej człowieka⁵⁰. Można dopatrywać się wielu przyczyn migracji. Często zjawisko to następuje ze względów ekonomicznych, rodzinnych, politycznych lub religijnych. Nie można podać daty określającej powstanie tego zjawiska. Migracje leżą w naturze człowieka i choć na niespotykaną dotąd skalę pojawiły się dopiero w XX i XXI w., widoczne są od początku istnienia człowieka⁵¹.

⁴³ Zob. tamże.

⁴⁴ Benedykt XVI, Encyklika *Spe salvi*, Rzym 2007.

⁴⁵ Tamże, nr 40.

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ M. Kluz, *Nadzieja w życiu i postawie moralnej człowieka w świetle Encykliki „Spe salvi” Benedykta XVI*, Rocznik Teologii Katolickiej, t. XIV/2, 2015, 103.

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ *Mały słownik łacińsko-polski*, Warszawa 2001, 402.

⁵⁰ J. Cabańska, *Uwarunkowania migracji ludności na jednolitym rynku europejskim na przykładzie nowych państw członkowskich Unii Europejskiej*, Poznań 2015, 19.

⁵¹ Por. tamże, 16, 32.

Papież Franciszek nazwał migrantów *pionkami na szachownicy ludzkości*⁵². Podkreśla, że wszystkie te osoby zmuszone z różnych powodów do zmiany miejsca swojego zamieszkania, *mają takie samo słuszne pragnienie, by umieć więcej, by mieć więcej, ale przede wszystkim, by więcej być*⁵³. Rozważania Ojca Świętego kierują się ku rozwojowi świata, który nie będzie odrzucał słabszych, ale starał się ich wspierać w podejmowanym przez nich trudzie migracji. Jako przykład migrantów podaje Świętą Rodzinę z Nazaretu, która również zaznała odrzucenia na początku swojej drogi: *Maryja «powiła swego pierworodnego Syna, owinęła Go w pieluszki i położyła w żłobie, gdyż nie było dla nich miejsca w gospodzie»* (Łk 2, 7). *Zaiste Jezus, Maryja i Józef doświadczyli, co to znaczy opuścić swoją ziemię i być migrantami: zagrożeni przez żądzę władzy Heroda, zmuszeni byli uciekać i schronić się w Egipcie* (por. Mt 2, 13–14). *Lecz matczyne serce Maryi i troskliwe serce Józefa, Stróża Świętej Rodziny, zachowały zawsze ufność, że Bóg nigdy nie opuszcza*⁵⁴.

W tym fragmencie papieskich rozważań można zauważyć myśl teologiczną, która wskazuje, że Maryja jest „pociechą migrantów”, warto przyjrzeć się też orędziu św. Jana Pawła II wystosowanemu na tę samą okazję w 1988 r.⁵⁵. Święty Papież już na początku zauważa, że *Najświętsza Dziewica poprzez sposób, w jaki przeszła swoją ziemską drogę, jest punktem odniesienia dla migrantów i uchodźców. Jej ziemskie życie naznaczone było ciągłym pielgrzymowaniem: pośpieszna wędrówka do swojej krewnej Elżbiety; droga do Betlejem na spis ludności, gdzie porodziła Syna w grocie, gdyż nie było dla nich miejsca w gospodzie; dyskretnie i pełne troski towarzyszenie Jezusowi w Jego działalności apostołskiej na terenie Palestyny; współcierpiąca obecność na Kalwarii*⁵⁶. Analiza życiorysu Matki Chrystusa pokazuje również inne momenty z Jej życia, które pozwalają uważać Maryję za swoisty wzór dla wszystkich migrujących, którzy w Jej doświadczeniu mogą dostrzegać swoją dolę. Papież zauważa również, że wędrówka jest symbolem Kościoła, a zarazem zbawczego planu Boga. *Wędrówka, według Ojca Świętego, jawi się jako najbardziej stosowne tło zbawienia człowieka ze wszystkimi jego ograniczeniami i zdaje się najlepiej go ukazywać w jego dążeniu do ostatecznego wyzwolenia*⁵⁷. Jan Paweł II nakłania migrantów, by w Maryi pokładali swoją ufność, bo Ona, jako Matka Kościoła, wywodząca się z ludu i angażująca się dla ludu, jest symbolem wierzących, którzy podążają po ścieżkach świata⁵⁸.

---

⁵² Franciszek, *Orędzie Ojca Świętego Franciszka na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2014 r.*, w: http://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20130805_world-migrants-day.html?fbclid=IwAR2-9U0Tn8h3BExyVN8_ICg4nmP03mP1jghoecXZ7hfSJ4UbpIDAL-CA1rA (dostęp: 4.01.2021).

⁵³ Tamże.

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ Jan Paweł II, *Maryja punktem odniesienia dla migrantów i uchodźców*. Orędzie na Światowy Dzień Migranta 1988 r., w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/migranci_04101988.html?fbclid=IwAR0-YSIGFhTDUeBeb-gh1fLbODFwhf5bX7P4MFCbO87VMKiXXsS2N46ga4 (dostęp: 4.01.2021).

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ Tamże.

7. ZAKOŃCZENIE

Litania loretańska uznawana jest za jedną z najpiękniejszych modlitw maryjnych. Jej powstanie podyktowane było teologicznym zmysłem wspólnoty wierzącej. Określenia dogmatyczne i metaforyczne Najświętszej Maryi Panny wyrażają ścisłą więź Matki z Synem i Kościołem. Całą formułę modlitewną charakteryzuje uwielbienie, oddawanie czci oraz prośby skierowane do Maryi. Powstawanie Litani loretańskiej było rozłożone w czasie. Wiele wezwań określających przymioty Matki Chrystusa powstało w wyniku warunków panujących na świecie, stąd zasadne wydaje się „dokładanie” nowych. Miłosierdzie i nadzieja są bardzo potrzebne współczesnemu człowiekowi. W dobie zaniku wartości stają się niezbędne do prawidłowego rozwoju i funkcjonowania. Wypełniają duchową pustkę w życiu człowieka. Maryja doskonale odzwierciedla te przymioty, dlatego też od lat nazywana jest przez wiernych *Matką miłosierdzia* oraz *Matką nadziei*. Jednocześnie spotęgowanie zjawiska migracji wymaga podjęcia pewnych działań oraz wskazania odpowiedniej drogi. Matka Boża w historii swojego życia staje się niejako „gwiazdą wskazującą drogę” tym, którzy zmuszeni zostali do zmiany swojego miejsca zamieszkania. Doświadczając trudu wędrowności, migranci mogą zapatrywać się w Maryję, która poznała ich los i szukać u Niej pocieszenia. Jednocześnie Maryja jako *Matka Kościoła* jest Matką wszystkich wędrujących – zmierzających na spotkanie z Chrystusem.

BIBLIOGRAFIA

I. Magisterium Kościoła

- Benedykt XV, *Epistola Ad Petrum S.R.E. Card Gasparri*, AAS 9 (1917).
- Benedykt XVI, Encyklika *Spe salvi*, Rzym 2007.
- Franciszek, *Orędzie Ojca Świętego Franciszka na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2014 r.*, w: http://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20130805_world-migrants-day.html?fbclid=IwAR2-9U0Tn8h3BExyVN8_ICg4nmP03mP1j-ghoecXZ7hfSJ4UbpLDAL-CA1rA (dostęp: 4.01.2021).
- Jan Paweł II, *Maryja punktem odniesienia dla migrantów i uchodźców. Orędzie na Światowy Dzień Migranta 1988r.*, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/migranci_04101988.html?fbclid=IwAR0-YSIGFhTDUeBeb-gh1fLbODFwhf5bX7P4MFCbO87VMKiXXsSs2N46ga4 (dostęp: 4.01.2021)
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Litterae circulares od Praesides Conferentiarum Episcopaliū de invocatione „Mater Familiae” in Litanis Laurentanas inserenda*, Notitiae 4 (1996).
- Kongregacja ds. Sakramentów i Kultu Bożego, *Litterae circulares od Praesides Conferentiarum Episcopaliū de invocatione „Mater Ecclesiae” in Litanis Laurentanas inserenda*, Notitiae 4 (1980).
- Kongregacja Obrzędów, *Litaniis Lautentanis additur invocatio: „Regina in caelum assumptis”*, AAS 15 (1950).

II. Księgi liturgiczne

- Mszal rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 2009.
Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie, Poznań 1999.
Liturgia godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego, t. 3, Poznań 1984.

III. Opracowania

- Adamiak E., *Traktat o Maryi*, w: *Dogmatyka*, t. 2, red. E. Adamiak, A. Czaja, J. Majewski, Warszawa 2006.
 Besutti G., *Litanie*, NDM.
 Cabańska J., *Uwarunkowania migracji ludności na jednolitym rynku europejskim na przykładzie nowych państw członkowskich Unii Europejskiej*, Poznań 2015.
 Grzybek S., *Powstanie i rozwój litanii do Najświętszej Maryi Panny*, RBL 4 (1951), nr 1–2.
 Kluz M., *Nadzieja w życiu i postawie moralnej człowieka w świetle Encykliki „Spe salvi” Benedykta XVI*, *Rocznik Teologii Katolickiej*, t. XIV/2, 2015.
 Krupa A.L., *Maryja Matka Miłosierdzia*, Poznań–Warszawa 1970.
 Najder J., *Maryjna pobożność ludowa w świetle „Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii”*, Warszawa 2018.
 Nowak J., SAC, *Maryja w liturgii i pobożności Kościoła*, Poznań 2009.
 Wendlik K., OSPPE, *Maryja jako Matka miłosierdzia w aspekcie jej „ipsissima verba et facta” oraz źródeł teologicznych z I tysiąclecia*, *Łódzkie Studia Teologiczne* 24 (2015) 4, 99–110.
Mały słownik łacińsko-polski, Warszawa 2001.

IV. Źródła internetowe

- <https://deon.pl/kosciol/serwis-papieski/franciszek-maryja-matka-nadziei,437456> (dostęp: 3.01.2021).
<https://diecezja.pl/aktualnosci/bp-damian-muskus-ofm-w-lagiewnikach-maryja-jest-matka-nadziei/> (dostęp: 3.01.2021).
 Franciszek, *Orędzie Ojca Świętego Franciszka na Światowy dzień migranta i uchodźcy 2014 r.* w: http://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20130805_world-migrants-day.html?fbclid=IwAR2-9U0Tn8h3BExyVN8_ICg4nmP03m-PljghoecXZ7hfSJ4UbpIDAL-CA1rA (dostęp: 4.01.2021).
 Jan Paweł II, *Maryja punktem odniesienia dla migrantów i uchodźców*. Orędzie na Światowy Dzień Migranta 1988 r., w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/migranci_04101988.html?fbclid=IwAR0-YSIGFhTDUeBeb-gh1fLbODFwhf5bX7P4MFCbO87VMKiXXsSs2N46ga4 (dostęp: 4.01.2021).

THEOLOGICAL AND LITURGICAL ASPECTS OF THE NEW APOSTROPHES OF THE LITANY OF THE BLESSED VIRGIN MARY IN LORETO

Summary

The presented analysis of the Litany of the Blessed Virgin Mary in Loreto shows theological thoughts resulting from this prayer. The history of its creation indicates that it is a work of adding new invocations that define Mary. Pope Francis, analyzing the signs of the times, added three new apostrophes to the group of terms: Mother of Mercy, Mother of Hope and Consolation of migrants. All new exhortations have their thoroughly open, in which it is possible to justify, not only in the official teaching of the Church, but also in the theological plan of the People of God.

The Mother of God is always open to the voice of her earthly children, she always listens to them with love, although time is relentlessly moving forward and the world is changing from year to year. Therefore, it seems right to say that in the light of the constant changes and the signs of the times, prayer to Our Lady may also evolve, depending on the needs. Thus, the addition of new apostrophes and indications of the Mother of God in the Litany of Loreto seems fully justified. And maybe even especially nice to her.

Key words: Litany of Loreto, Mother of Mercy, Mother of Hope, Consolation of migrants, Mater misericordiae, Mater spei, Solacium Migrantium.

Nota o Autorze

Jakub NAJDER – prezbiter archidiecezji łódzkiej, mgr teologii (UKSW), student II roku specjalistycznym studiów teologicznych z zakresu liturgiki na Wydziale Teologicznym UKSW.
Kontakt e-mail: janajder@gmail.com